

DE HERVORMING VAN HET BUITENCONTRACTUEEL AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT

26.05.23

DIMITRI VERHOEVEN

 Persoon & Vermogen
Universiteit Antwerpen

1

Inleiding (1)

- Federaal regeerakkoord 2014: verder werk maken van transitie door een nieuw burgerlijk wetboek in te voeren
 - MB 30 september 2017: zes expertencommissies
- Expertencommissie aansprakelijkheidsrecht
 - 28 maart 2018: eerste versie van ontwerp toegelicht aan experts (gepubliceerd online)
 - 22 augustus 2018: tweede versie van het ontwerp (gepubliceerd bij die Keure; inmiddels ook online)
 - 1 september 2019: voorontwerp van wet houdende invoering van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het Burgerlijk Wetboek (gepubliceerd online)

2

2

Inleiding (2)

8 maart 2023:

wetsvoorstel houdende boek 6
“buitencontractuele aansprakelijkheid” van
het burgerlijk wetboek

3

Inleiding (3)

- “kritiek” op het oude BW:
 - BW bevat enkele leemtes
 - BW is op bepaalde punten achterhaald
 - BW moet gemoderniseerd worden
- Uitgangspunten van het nieuwe BW:
 - Duidelijke structuur
 - Consolidatie en herschikking
 - Vernieuwingen en opheffingen

4

Overzicht

Hoofdstuk 1: inleidende bepalingen

Hoofdstuk 2: feiten die tot aansprakelijkheid leiden

Hoofdstuk 3: oorzakelijk verband

Hoofdstuk 4: schade

Hoofdstuk 5: gevolgen van aansprakelijkheid

Hoofdstuk 6: bevel of verbod

Hoofdstuk 7: bijzondere aansprakelijkheidsregimes

5

5

Hoofdstuk 1: inleidende bepalingen – quid samenloop?

Kan een contractspartij, in geval van een contractuele wanprestatie, nog een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering ter vergoeding van dezelfde schade instellen tegen zijn medecontractant?

- Éénzelfde gedraging
- Éénzelfde persoon
- Éénzelfde schade
- Twee verschillende aansprakelijkheidsvorderingen, gebaseerd op een verschillend aansprakelijkheidsregime

6

6

Belang van mogelijkheid tot samenloop

- Verschilpunten tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid:
 - Verjaring
 - Aansprakelijkheids- en rechtsbijstandsverzekering
 - Schade veroorzaakt door gebrekkige zaken (?)
 - Vereiste van voorafgaandelijke ingebrekestelling
 - Internationale geschillen

7

7

Uitgangspunt

- Samenloopverbod met 2 “uitzonderingen”:
 - De zgn. Stuwadoorsrechtspraak
 - De strafrechtelijke inbreuk

8

8

Grondslag van het samenloopverbod (1)

- Cass. 27 november 2006:

De principiële onmogelijkheid voor contractpartijen om zich in het raam van hun contractuele verhouding op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid te beroepen vloeit voort uit de onderstelling dat contractpartijen hun contractuele wanprestatie, behoudens andersluidend beding, uitsluitend door de regels van de contractuele aansprakelijkheid willen laten beheersen

- ➔ Afstand van buitencontractuele aansprakelijkheidsregels door het sluiten van een contract?

9

Grondslag van het samenloopverbod (2)

- Afstand van de verbintenissen / vereisten voor (buitencontractuele) aansprakelijkheid?
- Afstand van de toepasselijke rechtsregels / de gevolgen van de wanprestatie?
- Afstand van recht?
 - Cass. 24 september 1981: afstand van recht wordt niet vermoed
 - Wil van de wetgever?
 - Wil van de partijen?

10

Stuwadoorsrechtspraak (1)

- Uitzondering op het samenloopverbod:
Stuwadoorsarrest

... enkel aansprakelijk kan worden gesteld indien de hem verweten fout de schending uitmaakt, niet van de contractueel aangegane verbintenis, doch van een iedereen opgelegde verplichting, en indien die fout andere dan een louter uit de gebrekkige uitvoering van het contract ontstane schade heeft veroorzaakt ...

11

11

Stuwadoorsrechtspraak (2)

- Interpretatie:
 - Fout mag geen schending uitmaken van een contractuele verbintenis
 - Schade mag geen gevolg zijn van een contractuele wanprestatie
 - MAAR: in die hypothese nooit sprake van samenloop
 - Samenloop *a priori* uitgesloten
 - Stuwadoorsrechtspraak formuleert voorwaarden waaronder contractanten buitencontractuele vorderingen kunnen instellen maar zeggen niets over de mogelijkheid tot samenloop

12

12

Stuwadoorsrechtspraak (3)

- Tiercé Franco Belge-arrest:

Hij kan slechts quasi-delictueel aansprakelijk worden gesteld indien de hem ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt niet alleen aan de contractuele verbintenis maar ook aan de algemene zorgvuldigheidsplicht die op hem rust, en indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering van de overeenkomst te wijten schade heeft veroorzaakt

13

Stuwadoorsrechtspraak (4)

- Tiercé Franco Belge-arrest:
 - Versoepeling wat betreft de foutvoorwaarde
 - Schade mag niet gevolg zijn van contractuele wanprestatie

 - Samenloop blijft nagenoeg onmogelijk
 - MAAR: wel voorwaarden voor samenloop (en niet *a priori* reeds uitgesloten)

14

Strafrechtelijke inbreuk (1)

- Vaststaande rechtspraak en rechtsleer
- Vakantieverblijf-arrest:

...de omstandigheid dat een strafbaar feit wordt gepleegd bij de uitvoering van de overeenkomst, aan de toepassing van de [...] regels van de uit een misdrijf voortvloeiende burgerrechtelijke aansprakelijkheid in beginsel niet in de weg staat; [...] de schade waarvan de veroorzaking strafbaar is gesteld, niet als alleen maar contractuele schade kan worden aangemerkt; [...] die hulppersoon altijd extra-contractueel aansprakelijk kan worden gesteld wanneer de fout een misdrijf uitmaakt [...]

15

15

Strafrechtelijke inbreuk (2)

- Grondslag van de uitzondering:
 - Suprematie van het strafrecht?
 - Procedurele overwegingen?
 - Eenheid van strafrechtelijke en buitencontractuele fout?
 - De *ratio* achter het samenloopverbod?
 - Het Vakantieverblijf-arrest?
- Aanvaardbaarheid van de uitzondering in het licht van het vermoeden van onschuld?

16

16

Hoofdstuk 1: inleidende bepalingen - samenloop

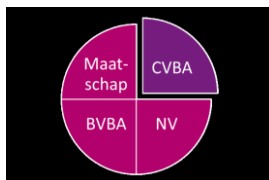
- Art. 6.4: samenloop
principeel toegestaan
- TENZIJ: wettelijk of
contractueel uitgesloten
- EN: contractuele bedingen
hebben voorrang (uitz.
aantasting fysieke
integriteit)
- Positie van hulppersonen?

17

17

Hoofdstuk 1: inleidende bepalingen - rechtspersonen

- 6.5: gelijke behandeling
natuurlijke personen en
(private en publieke)
rechtspersonen
- TENZIJ: wettelijk anders
bepaald
- TENZIJ: onverenigbaarheid
met aard rechtspersoon

18

18

Hoofdstuk 2: feiten die tot aansprakelijkheid leiden - foutbegrip

Art. 1382 oud BW → art. 6.6 en 6.7

- Principe blijft behouden
- Definitie
- Beoordelingscriteria

19

19

Hoofdstuk 2: uitsluiting van aansprakelijkheid

Art. 6.8: overmacht

Art. 6.9: overige uitsluitingsgronden:

- Onoverwinnelijke dwaling
- Noodtoestand
- Bevel van de overheid
- Wettige verdediging (fysieke integriteit)
- Toestemming slachtoffer (indien aantasting belang waarover deze kan beschikken)

20

20

Aansprakelijkheid van minderjarigen

- Kinderen en schuldbekwaamheid
 - Oordeel des ondersheids
 - Beoordeling *in concreto*
 - Leeftijd (doorgaans: 7 jaar)
 - Overige elementen, o.a.:
 - Aard van handeling
 - Opvoeding

21

21

Hoofdstuk 2: aansprakelijkheid van minderjarigen

- Art.6.10 en 6.11:
 - Kinderen < 12 jaar
 - Kinderen > 12 jaar
 - MAAR: matigingsbevoegdheid rechter
 - TENZIJ: verzekeringsdekking

P.M.: soortgelijke regeling voor geesteszieken

22

22

Aansprakelijkheid voor andermans daad

- Aansprakelijkheid van ouders (artikel 1384, lid 2 oud BW)
- Aansprakelijkheid van onderwijzer (artikel 1384, lid 4 oud BW)
- Aansprakelijkheid van de aansteller (artikel 1384, lid 3 oud BW)

- Aansprakelijkheid van en voor vrijwilligers
- Aansprakelijkheid van en voor overheidspersoneel

23

23

Aansprakelijkheid van ouders

- Toepassingsvoorwaarden
 - Ouders
 - Minderjarig kind
 - Objectief onrechtmatige daad van het kind
 - Schade aan een derde

24

24

Aansprakelijkheid van onderwijzer

- Toepassingsvoorwaarden:
 - Onderwijzer
 - Objectief onrechtmatige daad van leerling
 - Toezicht door de onderwijzer
 - Schade aan een derde

25

25

Aansprakelijkheid aanstellers

- Toepassingsvoorwaarden:
 - Aansteller
 - Aangestelde begaat een fout
 - Schade aan een derde
 - Schadeverwekkende feit in de bediening
- LET OP: niet-weerlegbaar

26

26

Hoofdstuk 2: aansprakelijkheid titularissen gezag over persoon van minderjarigen

- Art. 6.13:

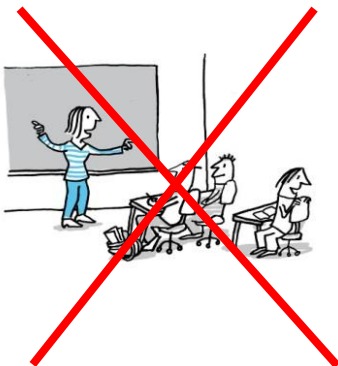
- Foutloze aansprakelijkheid
- Ouders, adoptanten, voogden en pleegzorgers die gezag hebben over de persoon van een minderjarige
- Uitzondering: minderjarige 16+ en geen toezichtsfout
- Verplichte verzekeringsdekking

27

27

Hoofdstuk 2: aansprakelijkheid personen belast met het toezicht op anderen

Art. 6.14:

- Aansprakelijkheid van personen belast met het toezicht op anderen
 - Wettelijke/reglementaire bepaling of gerechtelijke/administratieve beslissing of contract vereist en op duurzame wijze levenswijze controleren en organiseren
 - Onderwijsinstelling voor schade van haar leerlingen terwijl deze onder haar toezicht staan
- Weerlegbaar vermoeden: bewijs van geen toezichtsfout
- Verplichte verzekeringsdekking

28

28

Hoofdstuk 2: aansprakelijkheid aansteller + bestuursorganen

**DE DIRECTIE IS NIET
AANSPRAKELIJK
VOOR DIEFSTAL
OF BESCHADIGING**

Art. 6.15: aanstellersaansprakelijkheid:

- Foutloze aansprakelijkheid
- Cfr. geldende principes

Art. 6.16: aansprakelijkheid rechtspersonen voor leden van bestuursorganen/vertegenwoordigers in niet-ondergeschikte functie

- Cfr. aanstellersaansprakelijkheid

29

29

Aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken

- Artikel 1384, lid 1 BW: van inleiding naar algemene draagwijdte
- Toepassingsvoorwaarden:
 - Een zaak
 - Een gebrekkige zaak
 - Schade aan een derde
 - Causaal verband tussen gebrekkige zaak een schade
 - De aangesprokene is bewaarder
- Grondslag: foutief om gebrekkige zaak onder bewaring te hebben (onweerlegbaar)

30

30

Hoofdstuk 2: aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken

- Art. 6.17:
 - Bewaarder is foutloos aansprakelijk voor schade veroorzaakt door gebrek in de zaak
 - Eigenaar vermoed bewaarder te zijn
 - Gebrekkig = door één van haar kenmerken niet de veiligheid bieden die men in de gegeven omstandigheden mocht verwachten

P.M.: art. 6.18: aansprakelijkheid voor dieren (cfr. geldende regeling)

31

31

Causaliteit: begrip en theorieën

- Causaliteit
 - Begrip
 - Mogelijke problemen

- Mogelijke causaliteitstheorieën:
 - Equivalentietheorie
 - Adequatietheorie
 - Theorie van de efficiënte oorzaak
 - Theorie van de rechtstreekse en onmiddellijke gevolgen
 - Toerekening naar redelijkheid

32

32

Equivalentietheorie (1)

- Belgische causaliteitstheorie: equivalentietheorie
 - “elke fout zonder dewelke de schade niet zou hebben voorgedaan, zoals ze zich *in concreto* heeft gerealiseerd, is (mede) oorzaak van de schade”
 - Alle fouten equivalent/geen selectie
 - Soevereine beoordeling door feitenrechter
- MAAR: controle door het Hof van Cassatie

33

33

Equivalentietheorie (2)

- Beoordeling van het *conditio sine qua non*-verband:
 - Geen causaal verband tussen fouten onderling; enkel tussen fout en schade
 - Causaal verband tussen elke fout afzonderlijk en de schade;
 - Causaal verband tussen concrete fout en de schade;
 - Causaal verband tussen de fout en de concrete schade.
- Onderscheid rechtstreekse en onrechtstreekse oorzaak?
- Onderscheid oorzaak en aanleiding?

34

34

Equivalentietheorie (3)

- 3 specifieke probleemstellingen
 - De causaliteit in geval van een nalaten → de gesubjectieerde objectieve test
 - Niet-geïdentificeerde schadeverwekkers (binnen een groep)
 - Aanspreekbare personen die voor de groep instaan
 - De theorie van de collectieve fout
 - Alternatieve veroorzaking

35

35

Hoofdstuk 3: noodzakelijke voorwaarde (1)

Mummies onder elkaar

- Art. 6.19: vereiste van de noodzakelijke voorwaarde → principe van de equivalentieleer
- UITZ.: dermate verwijderd verband tussen schadeverwekkend feit en schade dat het kennelijk onredelijk zou zijn om toe te rekenen
- Beoordelingscriteria:
 - Onvoorzienbaar karakter schade (# normale gevolg)
 - In het licht van de normale gevolgen van tot aansprakelijkheid aanleiding gevende feit
 - Betekenisvolle bijdrage tot schadegeval

36

36

Hoofdstuk 3: noodzakelijke voorwaarde (2)

© Can Stock Photo

Art. 6.19, §1, lid 2:

Indien geen noodzakelijke voorwaarde om reden dat één of meer andere feiten afzonderlijk of samen een **voldoende voorwaarde** zijn voor de schade, is het ook een oorzaak

37

37

Hoofdstuk 3: eigen fout benadeelde

- Art. 6.21:

- §1: principe = aansprakelijkheidsverdeling
- §2: opzet schadeverwekker = integrale vergoeding
- §3: opzet slachtoffer = geen vergoeding
- §4: opzet schadeverwekker en slachtoffer = aansprakelijkheidsverdeling

38

38

Hoofdstuk 3: verlies van een kans

- Art. 6.23:
 - Bevestiging van de verlies-van-een-kans-leer

39

39

Hoofdstuk 3: alternatieve veroorzaking

Asbest

- Art. 6.24:
 - Alternatieve veroorzaking / onzekerheid omtrent identiteit
 - Aansprakelijkheid in verhouding tot waarschijnlijkheid dat schade werd veroorzaakt door activiteit

40

40

Hoofdstuk 4: schade (1)

- Art. 6.25 e.v.:

- Definitie schadebegrip: economische en niet-economische weerslag van de aantasting van een juridisch beschermd belang
- Codificatie van geldende principes:
 - Art. 6.26: uitsluiting onrechtmatige belangen
 - Art. 6.27: vereiste van persoonlijk belang (uitz. collectieve belangen indien bij wet bepaald)
 - Art. 6.27: vereiste van zekere schade
 - Art. 6.28: onderscheid patrimoniale en extra-patrimoniale schade

41

41

Hoofdstuk 4: schade (2)

- Codificatie van geldende principes:
 - Art. 6.29: schade bij terugslag
 - Art. 6.30: preventiekosten (!) = kosten van dringende en redelijke maatregelen om dreigende schade (of verergering) te voorkomen, vallen ten laste van de aansprakelijke
 - Art. 6.31: voorbeschiktheid (= integrale vergoeding) en vooraf bestaande toestand (enkel schade vervroegd optreden gevolgen / enkel vergoeding voor verergering))

42

42

Hoofdstuk 5: gevolgen van aansprakelijkheid (1)

- Art. 6.32 e.v.:

- Codificatie van geldende principes:
 - Art. 6.32: integraal herstel
 - Art. 6.33: doelstelling en wijzen van schadeloosstelling → herstel in natura of schadevergoeding
 - Art. 6.34: ogenblik schadebegroting (datum dichtst bij effectieve schadeloosstelling)

43

43

Hoofdstuk 5: gevolgen van aansprakelijkheid (2)

- Art. 6.32 e.v.:

- Codificatie van geldende principes:
 - Art. 6.35: herstel in natura als uitgangspunt (indien benadeelde dit vraagt)
 - Art. 6.36 e.v.: schadebegroting
 - Toekomstige schade
 - Voordelen benadeelde
 - Verergering van schade
 - Vrije beschikking schadevergoeding

44

44

Hoofdstuk 6: bevel of verbod

- Art. 6.42:

- Vaststaande of ernstig dreigende schending van een regel die bepaald gedrag voorschrijft
- Potentiële schade in hoofde van derde (zaken of lichamelijke integriteit)
- → rechter kan bevel/verbod opleggen dat erop gericht is om deze wettelijke bepaling te doen naleven

45

45

Hoofdstuk 7: bijzondere aansprakelijkheidsregimes – productaansprakelijkheid

- Art. 6.43 e.v.:

- Wet Productaansprakelijkheid
- Geen inhoudelijke wijzigingen

P.M.: 28 september 2022 → voorstel tot herziening richtlijn

46

46

Wet 10.02.03 / Vrijwilligerswet

- Art. 2 W. 10.02.03 / art. 5
vrijwilligerswet:

- Zware fout
- Opzettelijke fout
- ~~Veelvuldig voorkomende lichte
fout~~

P.M.: quid art. 18 AOW?

47

47

**Wat ontbreekt er in vergelijking met
eerdere ontwerp?**

48

48

Oorzakelijk verband

- Oorspronkelijke art. 5.167:
 - Collectieve fout
 - Bevestiging *in solidum*-aansprakelijkheid

49

49

Oorspronkelijk hoofdstuk 6 regres

- Oorspronkelijke art. 5.189: regresvordering voor diegene die de benadeelde heeft vergoed
- UITZ.: *Fraus omnia corrumpit*

P.M.: nu opgenomen in art. 6.22

50

50

Bijzondere aansprakelijkheidsregimes

- Oorspronkelijke art. 5.190 e.v.:

- Exploitant van professionele activiteit die een specifiek en ernstig gevaar oplevert
- Vermoeden van causaliteit indien oorzakelijk verband aannemelijk wordt gemaakt
- Vergoeding lichamelijke schade

51

51

Besluit

- Codificatie diverse punten:
 - Foutbegrip + beoordelingscriteria
 - Uitsluitingsgronden
 - Samenloop van meerdere oorzaken
 - Fout van het slachtoffer
 - Verlies-van-een-kans-theorie
 - Schadebegrip en wijze van herstel
- Belangrijkste wijzigingen:
 - Afschaffing samenlooptheorie
 - Aansprakelijkheid minderjarigen en ouders
 - Aansprakelijkheid voor de personen belast met het toezicht op anderen
 - Causaliteitsbegrip

52

52

VRAGEN?

DIMITRI.VERHOEVEN@UANTWERPEN.BE

DIMITRIVERHOEVEN@HOTMAIL.COM

 Persoon & Vermogen
Universiteit Antwerpen